

Bízást elmondhatjuk, hogy a kutatási program vállalásait bőven teljesítette.

A folyamatos műhelymunka és a gyakori tanácskozások akár konferenciák keretén belül, akár a kutatócsoport zártkörű rendezvényein három kollektív publikációt eredményezett.

A kutatócsoport, több jelentős kutatóval kiegészülve önálló, „A Horatius-vers esztétikuma” című pannellel szerepelt a IX. Ókortudományi konferencián (Pécs, 2010. május 20–23), és az előadásokból készült tanulmányok az *Ókor* 2011/1-es, „Horatius és Róma” című számában jelentek meg, és a folyóirat honlapján immár ingyen olvashatók: <http://okorportal.hu/folyoirat/archivum/2011-x-efolyam/1-szam-2>. Ezek a tanulmányok már bemutatták a Horatius-vers 21. századi olvashatóságának több lehetséges aspektusát.

A kutatócsoport 2012-ben nemzetközi konferenciát rendezett Horatius *Ars poeticájáról*, amelyen a nemzetközi klasszika-filológia néhány valóban vezető képviselője is részt vett. (International Conference on Horace's Ars Poetica, Budapest, 2012. szeptember 6–8). Erre alapozva jelenhetett meg a *Materiali e discussioni per l'analisi dei testi classici* című folyóirat tematikus száma „New Approaches to Horace's *Ars Poetica*” címmel (71, 2014/1), Ferenczi Attila és Philip Hardie szerkesztésében. Nem minden konferencia-előadás jelent meg a *MD-ben*, és további tanulmányok is készültek, amelyeket a mi kezdeményezésünk inspirált. Ez a magyar kezdeményezésű, a világ Horatius-filológiájának színe-javát felvonultató folyóiratszám megmutatja Horatius leghosszabb költeményének végtelenül problematikus természetét, valamint hogy a nemzetközi tudományosság miképpen próbál ezzel szembenézni. Miben is áll ez a problematikus természet? A szöveg, amely költészettani tanításnak mondja magát (és amelyet sokáig sokan annak is olvastak, bár gyakran inkább csak szövegkörnyezetből kiragadott részleteivel foglalkozva igazán) nagyon kevésbé látszik didaktikusnak, ha közelebbről szemügyre vesszük. Már a reneszánsz óta zavarja az értelmezőket, hogy nincs világosan átlátható szerkezete, márpedig egy tankönyvtől, egy tudásterület szisztematikus bemutatásától (amit az *ars/tekhné* jelent) mégiscsak joggal várnánk ilyesmit. Ha leendő római költőket akar tanítani, miért beszél olyan műfajokról, amelyek évszázadokkal korábban, a görög kultúrában virágoztak (szatírdráma!), és miért nem foglalkozik az Augustus-kor és saját írásművészete fontos műfajaival? Régi probléma, hogy pontosan mely Pisók a költemény címettjei, ami szorosan összefügg a datálás kérdésével. De akármilyen Pisókról is van szó, a címettek személye Horatius költészettanát Philodémoszhoz, a Pisók családi filozófusához, az epikureus esztétika nagy alakjához kapcsolja, ugyanakkor az *Ars poetica* állításai csak nehézségek árán, gyakran egyáltalán nem hozhatók összhangba azzal, amit Philodémosz tanairól tudunk. Mik tehát ennek az esztétikai gondolkodásnak a forrásai? És komolyan kell-e venni egyáltalán a tanítását? Ezekkel a problémákkal a Horatius-filológia nagyon régóta küszködik, de korábban ez a talányosság inkább a vers egyedi sajátosságának látszott. Manapság a legtöbb Horatius-vers az értelmezők számára problematikus, ellentmondások izgalmas feszültségeiben megérthető, és az *Ars poetica* többé nem kivételes ebből a szempontból. A folyóiratszám pillanatnyilag a kiadó honlapján érhető el (<http://www.libraweb.net/articoli.php?chiave=201401701&rivista=17>), de néhány év elteltével felkerül a Jstore-ra is.

A kutatócsoport több tagja szerepelt Horatius-előadással a 11. Magyar Ókortudományi konferencia (Budapest, 2014. május 22–24) „Római irodalomtörténet” paneljében, és az akkor már előrehaladott állapotban lévő, a kutatóprogram legfőbb eredményeit összefoglaló többszerzős monográfia teljesítményeit mutatták be a szakmai nyilvánosságnak. A kötet (*Horatius arcai*. Szerk. Hajdu Péter, Budapest, 2014) azóta elkészült, a kézirat a kiadónál (reciti) van, heteken belül megjelenik, mégpedig a Creative Commons *Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 2.5 Magyarország Licenc* feltételei alapján, vagyis mindenki számára szabadon letölthető, idézhető, sokszorosítható lesz. Ehhez a <http://reciti.hu> honlapot kell majd felkeresni. A kötet többszerzős monográfia Horatiusról. Nem abban az értelemben szerzői monográfia, ahogyan azt évtizedekkel ezelőtt elképzelték – tudniillik az életrajzra és az életmű egységére koncentrálnak folyamatos elbeszélés –, hanem olyan könyv, amely egy egységes szemléleti keretben az életmű pillanatnyilag fontosnak látszó összes aspektusával foglalkozik. A kötet fejezeteinek többsége egy-egy vers kapcsán tárgyal valamilyen általánosabb Horatius-problémát is, de igyekeznek a korszak, a római (és európai) kultúrtörténet és az életmű kontextusának bemutatása mellett szoros szövegelemzéseket nyújtani, abban a meggyőződésben, hogy a 21. század elején a vers és annak szövegisége az, ami az olvasókat leginkább érdekli Horatiusban. Horatius minden műfajáról szól fejezet (igaz, a *Leveleket*

csak az *Ars poetica* képviseli), de a legnagyobb hangsúly ezúttal az ódákra esik. A legkanonikusabb, az oktatásban legfontosabb szerepet játszó ódák mindegyikével külön fejezet foglalkozik. Álljon itt a tartalomjegyzék:

Hajdu Péter: Előszó

Tamás Ábel: Horatiusi olvasásjelenetek

Hajdu Péter: A szatíra csele (Horatius: *Sat.* I.7)

Mayer Péter: Önirónia és invektíva viszonya Horatius iamboszi programjában

Bolonyai Gábor: Évszakok, életkorok, pillanatok – a *Carm.* I.9 értelmezéséhez

Kárpáti András: Római Lalage-dalnokok. Az *Integer vitae* mint szerepjáték és kritika

Hajdu Péter: Veszélyes-e a boldogság? (*Carm.* II.3)

Kozák Dániel: Filozófia és politika a II.10. ódában

Imre Flóra: Építkezési technika a III.4. ódában

Hajdu Péter: Horatius visszafogott szerelmi költészete (*Carm.* III.9)

Ferenczi Attila: Kettős beszéd (*Carm.* IV.1)

Tom Geue: Az ellenzék lektorálása: Horatius *Ars Politicája*

A kutatócsoport mindemellett egy további konferenciát, és arra alapozva egy tanulmánykötetet is megszervezett, amely Horatiustól indulva az európai szatírahagyományt térképezte fel, és ily módon kereste a horatiusi korpusz manapság különös érdeklődésre számot tartó műfajának modern értelmezési kontextusait. A 2009-es konferencián (amely az igen találó „Konferencia a szatíráról” címet viselte) a kutatócsoportnak sok tagja vett részt – néhányan előadóként is, még többen csak a vitákban segítve hozzászólásokkal a tudományos munkát, de a kötetben már csak a témavezető szerepel tanulmánnyal. Ugyanakkor ez a vállalkozás nagy mértékben hozzájárult ahhoz, hogy a kutatócsoport eleven kapcsolatot alakítson ki a magyar tudományos közeg más műhelyeivel. A tanulmánykötet bibliográfiai adatai a következők: Ferenczi Attila és Hajdu Péter (szerk.): *Közelítések a szatírához*. Budapest, L'Harmattan, 2013. A 2013-as évszám ellenére a könyv valójában csak 2014 júniusában jelent meg. A kötetből leginkább az derült ki, hogy a szatíra fogalma olyan alapvető változásokon ment át az ókortól napjainkig, hogy általános értelmezési segítséget a műfajiság egyáltalán nem nyújt, a szatirikusságot mindig a vizsgált kulturális kontextusban kell újradefiniálni.